

Nepředmětnost jako objev

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2005](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2005](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 27. 7. 2005
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 27. 7. 2005

Nepředmětnost jako objev

„Niternost“ (v novém, tj. „pravém“ smyslu) byla objevena na přelomu 17. a 18. století, a to Leibnizem. Naproti tomu „nepředmětnost“ se stala jakýmsi vedlejším objevem hlubšího vypracování myšlenky obousměrného přechodu mezi „vnitřním“ a „vnějším“ (tedy jakési změny či lépe transformace jednoho v druhý). Ovšem každé takovéto stanovení jakési historické meze a jejího překročení je jen přibližné a je zejména do velké míry záležitostí konvence. (Např. objevení Ameriky spojujeme s Kolumbem, ale jednak to objevování byl delší proces, jednak už víme, že už dlouho předtím se do Ameriky dostali – asi po ledu – Eskymáci, a později po moři Vikingové; a nikdo z těchto „objevitelů“ nevěděl, co to vlastně objevil, viděno z našeho hlediska.) O „objevu“ niternosti můžeme mluvit, protože niternost tu byla mnohem dříve, než byla „objevena“. Každý takový objev je nutně spjat s nějakým „vynálezem“, v našem případě s vynálezem pojetí a pojmu „nepředmětnosti“ (a předtím u Leibnize „niternosti“). Ve srovnání s Amerikou (jako kontinentem s jižní a severní částí) tu ovšem stojíme před nemalou obtíží: Amerika sice neexistovala odevždy, ale zformovala se do dnešní podoby dlouho předtím, než mohla být někým „objevena“, protože tehdy ještě nikde nebyl k takovému objevování k dispozici žádný „člověk“; nicméně před svým možným objevem tu už nutně musela „být“, musela „existovat“ (musela se na této planetě nějak „vyskytovat“). Už v případě „nitra“ a „niternosti“ se dostáváme buď na scestí anebo do vážných potíží. To scestí spočívá v tom, že se budeme tázat po tom, jakým „jsoucnem“ je nitro, kde a jak se „vyskytuje“, jak vůbec může být „nalezeno“. Leibniz si toho byl už dost jasně vědom, takže své čtenáře upozornil, že kdybychom si hlavu představili jako mlýn tak veliký, že bychom do něho mohli vstoupit, uviděli bychom „uvnitř“ mlýna nejružnější věci, ale myšlenku bychom tam v žádném případě nenašli. To je ovšem ta potíž, do níž s dostáváme, když se vyhneme zřejmému scestí a zabloudění. Ještě komplikovanější potíží je ovšem pochopení, tj. myšlenkové uchopení „nepředmětnosti“. Pokusil se o to Hegel (přibližně o tři generace později), ale ještě než si tu „skutečnou“ komplikovanost náležitě uvědomil, dostal se na jiné scestí a zabloudil (v uvedeném ohledu) mnohem víc než Leibniz. Hegel sice podal v mnoho směrech obrovské myšlenkové výkony, ale problém nepředmětnosti velice simplifikoval, protože podcenil resp. vůbec si nenechal myšlenkově „dojít“, jakým epochálním „objevem“ byla skutečnost „niternosti“, jak ji Leibniz „mínil“ slovem, které mělo dříve jen triviální smysl toho, k čemu se dostáváme rozříznutí (přeseknutí) něčeho, co nám ukazovalo jen svůj vnějšek, anebo se – rovněž vcelku banálně – svým smyslem krylo se „subjektivitou“. Proto ještě se muselo ještě počkat nějaký čas na znovobjevení „niternosti“, neboť k tomu bylo zapotřebí nového myšlenkového vynálezu „nepředmětnosti“ a „ne-předmětu“, totiž „subjektu“ jakožto radikálního „non-objektu“. I s tím však byly a dosud jsou obrovské potíže, protože ten je některými chápán stále jako „objekt“, zatímco jiný i je prostě popírán (protože to pro ně žádný „objekt“ není).

(Písek, 050727–1.)